

Vergaderjaar 2021–2022

35 704 **Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2021 (Incidentele suppletoire begroting inzake Herstel Toeslagen)**

35 468 **Wijziging van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen in verband met uitbreiding van de hardheidsclausule en invoering van een hardheidsregeling, een vangnetbepaling, een grondslag voor een compensatieregeling alsmede een O/GS-tegemoetkomingsregeling (Wet hardheidsaanpassing Awir)**

Q¹ **BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN – TOESLAGEN EN DOUANE**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 januari 2022

Vrijdag 3 december jl. heeft uw Kamer de negende Voortgangsrapportage kinderopvangtoeslag (9^e VGR) ontvangen. Ook dit kabinet zet samen met de gemeenten het herstel van de problemen met de kinderopvangtoeslag met vereende krachten voort. In de recente herijking van de hersteloperatie is samen met ouders, gemeenten en andere betrokken partijen gezocht naar opties voor versnelling en verbetering. Het succes hiervan is cruciaal om beter in de behoeften van ouders en kinderen te voorzien, onder andere door eerder persoonlijk contact, een grotere rol voor gemeenten om ouders een vast aanspreekpunt en gerichtere ondersteuning te bieden, en meer aandacht voor emotioneel herstel in het gehele proces. Deze aanvullende Kamerbrief bevat onder andere de cijfers per eind 2021 en nieuw gemaakte afspraken.

Stand van zaken financieel herstel UHT per eind 2021

De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) heeft in het vierde kwartaal 2021 veel werk verzet in het bieden van financieel herstel aan gedupeerde ouders:

- Bijna 50.900 ouders hebben zich tot eind 2021 aangemeld bij UHT. Voor circa 84% van hen (± 42.700 ouders) had UHT tenminste een eerste toets gedaan. Voor bijna 24.000 ouders is daarbij vastgesteld dat

¹ De letter Q heeft alleen betrekking op 35 704.

zij tot de doelgroep van de hersteloperatie behoren ($\pm 56\%$). Van deze groep heeft 91% een betaling van ten minste € 30.000,- ontvangen. Bij de overige gedupeerden vindt de uitbetaling op verzoek van de ouder op een later moment plaats, of wordt de betaling voorbereid, of is het nog niet gelukt de ouder te bereiken.

- De ambitie was om eind 2021 minimaal 8.300 beoordelingen af te hebben. Dit is gerealiseerd met een totaal van bijna 8.500 ouders en aanvragers voor wie de beoordeling tot afronding is gekomen. Dit zijn hoofdzakelijk integrale beoordelingen die zijn uitgevoerd. Daarnaast zijn er ± 3.200 ouders/ aanvragers die we versneld duidelijkheid hebben kunnen bieden, zoals de groep die zich gemeld had zonder kinderen/KOT en ouders die aangaven dat € 30.000,- voldoende was.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal aanmeldingen, eerste toetsen en aantal gedupeerde ouders

	8 ^e VGR 30 sept 2021	9 ^e VGR 2 dec 2021	Stand 31 dec 2021
Aantal aanmeldingen	47.217	49.491	50.889
Aantal ouders waar eerste toets is gedaan	35.778	40.117	42.716
Aantal ouders waar vastgesteld is dat zij gedupeerde KOT zijn ¹	22.042	23.021	23.949
Aantal ouders aan wie ten minste € 30.000 is betaald ²	18.166	21.486	21.828
Aantal afgeronde beoordelingen	4.196	5.333	8.471 ³

¹ In de cijfers 8^e en 9^e VGR zijn ouders waar na de eerste toets is vastgesteld dat zij gedupeerde zijn niet meegenomen. Deze groep zit wel in de stand eind 2021.

² Vanaf de 9^e VGR inclusief ouders die via een andere route dan de eerste toets (een aanvulling tot) minimaal € 30.000,- gekregen hebben. Bijvoorbeeld spoedbehandelingen of ouders die al beoordeeld waren. Hierdoor zijn de cijfers niet vergelijkbaar met de 8^e VGR.

³ Stand 29 december 2021.

Planning integrale beoordeling

Ouders willen graag weten wanneer zij aan de beurt komen bij de integrale beoordeling. UHT heeft hiervoor een planning op haar website staan wanneer dit naar verwachting plaatsvindt. In de negende voortgangsrapportage is gemeld dat de planning wanneer ouders aan de beurt zijn voor een integrale beoordeling naar verwachting 1 tot 2 maanden uitloopt. Als oorzaken zijn genoemd dat het aantrekken en inwerken van nieuwe medewerkers en het zorgvuldig uitvoeren van de beoordelingen meer tijd vragen dan gedacht.

UHT heeft op basis van de laatste inzichten recent een nieuwe planning gemaakt. Uitgangspunt blijft dat UHT ouders zorgvuldig wil blijven helpen. Er wordt de tijd genomen voor de verhalen van de ouders en het zorgvuldig doen van de integrale beoordeling. Ook al kost dat extra tijd. Daarnaast willen we behoedzaam zijn omdat verdere bijstellingen voor de planning zeer vervelend voor ouders zijn. Op basis hiervan gaan we in de nieuwe planning voor de aanmeldingen uit 2020 uit van een uitloop van 1 tot 3 maanden. UHT neemt contact op met de ~3.100 ouders met een aanmelddatum tot en met 22 december 2020 waar de integrale beoordeling nog moet starten. De nieuwe planning wordt op de website van UHT geplaatst.

Tabel 2 Planning integrale beoordeling

Ouders met aanmelddatum in/tussen	Verwachte maand van behandeling
Mei-juni 2020	Januari 2022
Jun-okt 2020	Februari 2022
Okt-dec 2020	Maart 2022
Dec 2020	April 2022
Overige aanmeldingen t/m 22 dec 2020	Mei 2022

Daarnaast werkt UHT continu aan het verbeteren van haar processen. Zo is onlangs besloten vanuit een bredere definitie van aanmelding te gaan werken waar meer soorten contacten tussen ouder en UHT als aanmelding gelden. Voor ± 1.100 ouders met een aanmelddatum in 2021 betekent toepassing van deze bredere definitie dat zij een vroegere aanmelddatum krijgen omdat zij al in 2020 een contactmoment met UHT hadden. Deze ouders worden naar verwachting in mei en juni 2022 in behandeling genomen. UHT verwacht verdere verbeteringen in processen, datakwaliteit en organisatie. Ook kan als gevolg van de herijking een her-prioritering plaatsvinden. UHT blijft kijken hoe deze ontwikkelingen doorwerken in de planning. Ik begrijp dat het voor ouders zeer vervelend is om lang te moeten wachten. UHT blijft haar best doen ouders zo snel als mogelijk te helpen met een integrale beoordeling. Zo zijn er bijvoorbeeld afgelopen periode maatregelen genomen zoals extra medewerkers en het meer werken in multidisciplinaire teams. UHT neemt contact op met de ouder als deze aan de beurt is. Als een ouder tussentijds vragen heeft of er is sprake van acute problemen, dan kan contact worden opgenomen met het serviceteam van UHT.

Het wachten op integrale beoordeling betekent voor de ouders niet dat zij verstoken zijn van hulp. Zodra er in de eerste beoordeling gedupeerdheid is geconstateerd, ontvangen zij 30.000 euro en wordt gestart met het oplossen van hun schulden. Daarnaast hebben alle melders recht op brede ondersteuning door hun gemeente.

Uitvoering financieel deel tegemoetkoming kinderen

In de 9^e VGR heeft mijn ambtsvoorganger uw Kamer geïnformeerd over de zoektocht naar een geschikte uitvoerder voor de financiële tegemoetkoming voor kinderen. Het streven is dat de regeling beheerst, zorgvuldig en uiteindelijk ook zo snel mogelijk wordt uitgevoerd. Bij het bepalen van de uitvoerder speelt het dilemma dat de kinderen en jongeren hebben aangegeven de verantwoordelijkheid voor de uitvoering graag bij Belastingdienst/Toeslagen te beleggen, terwijl de Tweede Kamer in januari 2021, bij de aankondiging van de reservering voor een Kinderfonds, via de motie Marijnissen c.s. heeft verzocht dit fonds in handen te leggen van een onafhankelijke derde die getroffen kinderen ruimhartig kan helpen⁵.

De opzet van de financiële regeling is uitgewerkt in lijn met het onafhankelijk advies van de kinderen. Over de opzet heeft mijn ambtsvoorganger in juni 2021 met de Tweede Kamer gesproken. De motie Kat c.s. om bij de hoogte van de forfaitaire bedragen het advies van de kinderen te volgen, heb ik uitgevoerd⁶.

Om te bepalen wie de uitvoering het beste ter hand kan nemen, zijn gesprekken gevoerd met verscheidene uitvoerders binnen het Rijk en is gekeken naar de mogelijkheid van uitbesteding aan een private partij. Aan de hand van de criteria: capaciteit, tijd, ervaring met de doelgroep, ervaring met toetsen en betalen en (beperking van) gegevensdeling zijn de mogelijke uitvoerders met elkaar vergeleken. Met name de vraag om in 2022 een regeling met de omvang van de kindregeling uit te voeren (tijd en capaciteit), blijkt voor diverse uitvoeringsorganisaties van het Rijk een te grote opgave. De extra inzet als gevolg van de coronacrisis en de te verwachten aanvullende opdrachten vanuit het coalitieakkoord maken dat de capaciteit hiervoor in 2022 ontbreekt.

⁵ Kamerstukken II, 2020/21, 35 510, nr. 20.

⁶ Kamerstukken II, 2020/21, 31 066, nr. 860.

Gezien de wens van de kinderen is ook met UHT dit gesprek gevoerd. Voor Toeslagen geldt eveneens dat het zeer beperkt mogelijk is om aanvullende capaciteit, met name ten aanzien van het IT-portfolio, vrij te maken. Daarbij geldt dat de uitwerking van de opgave voor Toeslagen, inclusief de vernieuwing van de dienstverlening en beleidsverbeteringen richting de toekomst, gezamenlijk ook een groot beslag leggen op de capaciteit. Er bestaat bij Toeslagen echter bereidheid om prioriteit te geven in het portfolio boven andersoortige IT-aanpassingen om op deze manier ruimte te maken voor een start van de uitvoering in de tweede helft van het jaar. Deze prioritering zal geen gevolgen hebben voor de uitvoering van het financieel herstel bij UHT. UHT heeft daarbij inmiddels de ervaring met het communiceren met ouders en kinderen en is in staat financiële compensatie op grote schaal uit te keren. Zij kan vanuit verschillende bronbestanden komen tot een overzicht van gedupeerden en hen compenseren op grond van een ambtshalve toekenning. Ook kan de UHT waar nodig een handmatige toetsing doen. Het gaat hier om de groep waarvan het recht op de regeling niet ambtshalve kan worden vastgesteld en zich moet aanmelden. Hiermee verschilt de uitvoering van het financiële deel van de kindregeling met de lopende uitvoering op herstel van KOT. Dat zorgt ervoor dat het uitvoeren van beide operaties door dezelfde uitvoerder elkaar zo min mogelijk dwars zit en kennis en expertise juist wordt benut.

Daarmee concludeer ik, op grond van bovenstaande, dat UHT deze opdracht als beste kan uitvoeren. Dit is onder voorbehoud van de uitkomst van een grondige uitvoeringstoets en onder andere een warme overdracht naar de gemeente als uitvoerder van de brede ondersteuning. Gegeven de voorkeur van de kinderen en het belang dat ik hecht aan een tijdige en integrale uitvoering, ben ik voornemens de uitvoering van de financiële tegemoetkoming bij UHT te beleggen. Ik ben mij ervan bewust dat deze keuze wel overeenkomt met het advies van de kinderen, maar dat dit ook betekent dat ik de wens van de Tweede Kamer om de uitvoering extern te beleggen, hiermee niet inwillig.

Om desondanks zo snel mogelijk met de uitvoering te kunnen starten, zal ik UHT vragen een uitvoeringstoets te verrichten. Hiervoor staat een termijn van acht weken. In deze toets vraag ik UHT een grondige afweging te maken op de haalbaarheid van deze opdracht, daarmee rekening houdend met alle aspecten die daarbij benodigd zijn en expliciete aandacht te hebben voor de samenloop met de uitvoering KOT. Zodra ik die heb ontvangen, deel ik de uitvoeringstoets met uw Kamer.

Adviesrapport Roel in 't Veld

In de 9^e VGR informeerde mijn ambtsvoorganger u ook over het voornemen om een concreet plan te maken voor de niet-financiële hulp aan kinderen en jongeren. Voor de zomer hebben kinderen en jongeren hierover advies uitgebracht en zijn de actielijnen onder de noemer «Leven op de rit» opgezet. Er zijn zorgen over de snelheid van uitvoering van het programma. De brief van de Kinderombudsman van 13 december jl. bevestigt dit.⁷ Mijn ambtsvoorganger heeft professor Roel in 't Veld de opdracht gegeven om te komen tot een advies om het herstel voor kinderen van gedupeerde ouders een impuls te geven. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: op welke manier kan, zowel inhoudelijk als organisatorisch, het beste invulling worden gegeven aan de actielijnen onder de noemer «Leven op de rit»?

⁷ Brief Kinderombudsman, 3 december 2021; Uitblijven vervolgacties na advies Kindpanel toeslagenaffaire.

Op 12 januari jl. heeft professor In 't Veld advies uitgebracht waarvoor ik hem en de personen die hem van input hebben voorzien zeer erkentelijk ben.

De heer In 't Veld adviseert om de praktische invulling van hulp voor kinderen en jongeren bij gemeenten te beleggen en het Rijk verantwoordelijk te maken voor het faciliteren en financieren van de decentrale inzet. Het advies bevat richtlijnen om hieraan invulling te geven. Ook wordt geadviseerd om de uitbetaling van de kindregeling onlosmakelijk te verbinden aan het bieden van financiële educatie.

Ik constateer echter ook dat het advies spanningsvelden veroorzaakt. Zo roept het advies enerzijds op om haast te maken met de implementatie van emotioneel herstel terwijl het anderzijds een grote organisatorische opgave bepleit die veel tijd en afstemming in beslag neemt. Ook bepleit het advies de inzet van professionals («kompanen») om kinderen en jongeren bij te staan. Gelet op de gespannen arbeidsmarkt en de bestaande druk op de jeugdzorg is het op dit moment niet duidelijk of er tijdig voldoende expertise beschikbaar kan zijn

Ik beraad mij nog op de uitwerking van het adviesrapport. Dit doe ik uiteraard in samenspraak en afstemming met kinderen en jongeren zelf, het draait immers om hen. In de volgende Voortgangsrapportage kinderopvangtoeslag zal ik u hierover nader informeren.

Ouderportaal Stichting Sociale Banken Nederland

Zoals aangekondigd in de 9^e VGR, is op 5 januari 2022 het ouderportaal van Stichting Sociale Banken Nederland (SBN) gestart. Ouders kunnen in het portaal hun schuldenlijsten indienen, zodat er een oplossing geboden kan worden voor het oplossen van de private schulden. Als ouders hierbij ondersteuning nodig hebben, kunnen gemeenten hierbij helpen. In de eerste twee weken dat het portaal online is zijn er meer dan 2700 lijsten ontvangen. Ik ben SBN en de kredietbanken zeer erkentelijk voor al het werk dat is verzet en nog verzet zal worden, om ouders te kunnen helpen.

Subsidieregeling rechtsbijstand

Op 21 december jl. heeft de Raad voor Rechtsbijstand de aangepaste «Subsidieregeling pakket rechtsbijstand herstelregelingen Kinderopvangtoeslag» gepresenteerd. In samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), de Nederlandse orde van de advocaten (NOvA) en de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) is het pakket uitgebreid. Zo kunnen ouders nu ook gratis juridische hulp krijgen in beroepsprocedures bij de rechtbank of in hoger beroep of bij het oplossen van de private schulden. Daarnaast is voor verschillende werkzaamheden een hogere vergoeding toegekend, zodat dit meer in lijn is met de daadwerkelijk benodigde tijd die advocaten besteden. Met de subsidieregeling voor gefinancierde rechtsbijstand wil de Raad mogelijke financiële drempels die een ouder ervaart bij het inschakelen van een advocaat wegnemen, zodat elke ouder die dat wil een advocaat kan inschakelen bij de afhandeling van zijn verzoek om herstel. De subsidieregeling blijven wij samen met JenV, de NOvA en de RvR monitoren en, indien nodig, aanpassen aan eventuele veranderingen in de hersteloperatie. Bijgaand bij deze Kamerbrief vindt u de gewijzigde subsidieregeling.

Advies Ouderpanel

Het Ouderpanel heeft eind vorig jaar een ongevraagd advies uitgebracht over de herijking. In het advies geeft het Ouderpanel aan dat er meer oog moet komen voor emotioneel herstel en persoonlijke aandacht. Het advies

bevat ook meerdere concrete voorstellen. In de brief van 3 december 2021 over de opbrengsten herijking aanpak hersteloperatie kinderopvang-toeslag is een eerste reactie opgenomen en is het advies met u gedeeld.⁸ Mijn ambtsvoorganger liet daarbij weten dat het Ouderpanel nog een schriftelijke reactie krijgt. Bijgaand ontvangt u een afschrift hiervan. De brief benadrukt de waardering voor het advies van het ouderpanel. Daarnaast wordt terugkoppeling gegeven op de voorstellen van het ouderpanel en hoe hier in de verdere uitwerking van de herijking mee wordt omgegaan.

Lotgenotenlijn

Op 14 december jl. heeft mijn ambtsvoorganger de Tweede Kamer geïnformeerd over de wijze waarop Toeslagen lotgenotenondersteuning in de komende periode wil vorm geven.⁹ Graag informeer ik u dat op 1 februari officieel van start kan worden gegaan volgens de eerder gedeelde opzet. Dit betekent dat BOinK in nauwe samenwerking met het Ouderpanel op korte termijn een tijdelijke voorziening in gaat richten waarin een aantal initiatieven op verschillende niveaus nader vorm wordt gegeven:

- Landelijk niveau: een centrale lotgenotentelefoonlijn waar gesproken kan worden over ervaringen;
- Gemeentelijk niveau: denk hierbij aan het aansluiten bij bijeenkomsten die voor gedupeerde ouders georganiseerd worden;
- Individuele hulp: denk hierbij aan ondersteuning bij het bezoeken van instanties of ondersteuning bij het voeren van een driegesprek.

Hierdoor kan tegemoet wordt gekomen aan de actuele behoeften van gedupeerde ouders. BOinK is hierbij verzocht nauw samen te werken met het Ouderpanel. De tijdelijke voorziening biedt tevens de mogelijkheid om op gefundeerde wijze verdere informatie in te winnen over de behoefte van ouders en de wijze waarop kwalitatief hoogstaande lotgenotenondersteuning in de toekomst structureel kan worden georganiseerd. Deze informatie kan dienen als handvat voor het structureel vormgeven van lotgenotencontact.

Verleningen noodvoorziening

Op 20 december jl. is het beleidsbesluit voor de verleningen van de noodvoorziening gepubliceerd. Met dit beleidsbesluit is de noodvoorziening die toegekend kan worden aan gedupeerden bij acute financiële nood verlengd naar 1 januari 2023. Ik stuur uw Kamer bij deze brief een kopie van het besluit.

Taakverdeling

De vaste commissie voor Financiën heeft mij op 12 januari jl. gevraagd schriftelijk uiteen te zetten hoe de verantwoordelijkheden en de taakverdeling zijn georganiseerd ten aanzien van de hersteloperatie en de daarmee samenhangende wetgeving¹⁰. Mede namens de Staatssecretaris van Financiën Fiscaliteit en Belastingdienst kan ik hierop reageren door aan te geven dat ik volledig verantwoordelijk ben voor de uitvoeringsorganisatie UHT, het beleid van de hersteloperatie en de bijbehorende wetgeving, zoals het aanhangige wetsvoorstel Wet delegatiebepalingen hersteloperatie toeslagen. Hierbij vindt uiteraard afstemming plaats met de bewindslieden die beleidsmatig verantwoordelijk zijn voor de diverse

⁸ Kamerstukken II, 2021/22, 31 066, nr. 933.

⁹ Kamerstukken II, 2021/22, 31 066, nr. 944.

¹⁰ 2022Z00190/2022D00732.

toeslagen en andere aanverwante dossiers, zoals uithuisplaatsing. Daarnaast zal er bijvoorbeeld over nieuwe wetgeving ook in de ministerraad gesproken en besloten worden. Commissiedebatten over de uitvoering en behandelingen van wetgeving over de hersteloperatie zal ik dan doorgaans alleen doen. Wat betreft de Fraude Signaleringsvoorziening (FSV) ligt de verantwoordelijkheid primair bij de Staatssecretaris van Financiën Fiscaliteit en Belastingdienst. Algemene vragen over FSV worden daarom door hem beantwoord. Wanneer het specifiek gaat om de gevolgen voor toeslaggerechtigden of over de wijze waarop Toeslagen FSV heeft gebruikt ben ik verantwoordelijk.

Meldingen over zorgen met betrekking tot de hersteloperatie

Via verschillende kanalen, bijvoorbeeld van medewerkers van de Belastingdienst, Toeslagen en gemeenten, komen meldingen met zorgen over de hersteloperatie. Deze zorgen lopen zeer uiteen, van signalen over overcompensatie tot verdenkingen van frauduleuze handelingen om (meer) compensatie te krijgen. Dit roept vragen op bij medewerkers zowel intern als extern, want zij zetten zich er dagelijks voor in om daadwerkelijk gedupeerde ouders zo zorgvuldig mogelijk herstel te bieden en misbruik te voorkomen. Deze zorgen zijn inmiddels ook geuit in artikelen in de media. Zoals in de 9^e VGR is aangekondigd heeft mijn ambtsvoorganger de Bestuurlijke Adviescommissie Kinderopvangtoeslag (BAK) om advies gevraagd voor een afwegingskader bij onrechtmatigheid en signalen hierover.¹¹ Ik heb dit advies op 26 januari jl. ontvangen en als bijlage bij deze brief gevoegd. Ook inventariseer ik momenteel de signalen en kom in de volgende Voorgangsrapportage meer uitgebreid terug op de soorten signalen die we op dit moment herkennen en hoe we hiermee omgaan. Vanzelfsprekend zal ik ook het BAK advies betrekken bij het uitwerken van dit beleid. Daarnaast hecht ik eraan dat medewerkers signalen of zorgen kenbaar kunnen maken. Naast de bestaande structuren en meldpunten waarbinnen medewerkers zorgen kunnen uiten, bekijken we of we hier nog andere mogelijkheden voor willen organiseren. Zoals uit het voorgaande blijkt, ben ik alert op signalen van mogelijke onrechtmatigheid. Wel wil ik benadrukken dat we in de hersteloperatie juist uit willen gaan van het vertrouwen in de burger en dat hen snel recht wordt gedaan. Dit heeft geleid tot bewust aanvaarde risicomarges in de regelingen.

Een andere zorgelijke ontwikkeling waar ik aandacht voor heb, zijn de recente signalen over intermediairs die aanbieden om tegen betaling verzoeken tot compensatie in te dienen. Dit is absoluut niet noodzakelijk voor een aanmelding. We zien daarbij een risico dat burgers zich aanmelden die geen recht op herstel blijken te hebben.

Met betrekking tot dit onderwerp verwijs ik tevens naar de op 20 januari jl. toegestuurde antwoorden op de vragen van de Tweede Kamerleden Omtzigt/Leijten en Mulder en de 28 januari jl. gezonden antwoorden van het Tweede Kamerlid Paul.¹²

Tot slot

Tot slot ben ik voornemens om de 10^e Voortgangsrapportage kinderopvangtoeslag medio april naar uw Kamer te sturen, zodat de uitvoerings- toetsen die nu plaatsvinden bij deze VGR kunnen worden betrokken.

De Staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane,
A. de Vries

¹¹ Bijlage bij Kamerstukken II, 2021/22, 31 066, nr. 932.

¹² 2021Z24116, 2021Z24254, 2022Z00335.